



Határozatok Tára

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (ötödik tanács)

2024. április 11.*

„Előzetes döntéshozatal – 2008/118/EK irányelv – Az 1. cikk (2) bekezdése – Jövedéki adók – Villamos energia – A villamos energiát terhelő jövedéki adóhoz viszonyítottan kiegészítő adót bevezető nemzeti szabályozás – Különleges célok hiánya – A nemzeti bíróságok által a 2008/118/EK irányelvvel ellentétesnek minősített kiegészítő adó – A jogalap nélkül megfizetett adó végső fogyasztó általi visszatéríttetése kizárólag az értékesítőtől – EUMSZ 288. cikk – Közvetlen hatály – A tényleges érvényesülés elve”

A C-316/22. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Tribunale di Como (comói bíróság, Olaszország) a Bírósághoz 2022. május 11-én érkezett, 2022. április 28-i határozatával terjesztett elő

a **GABEL Industria Tessile SpA**,

a **Canavesi SpA**

és

az **A2A Energia SpA**,

az **Energit SpA**,

az **Agenzia delle Dogane e dei Monopoli**

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (ötödik tanács),

tagjai: E. Regan tanácselnök, Csehi Z., M. Ilešič (előadó), I. Jarukaitis és D. Gratsias bírák,

főtanácsnok: N. Emiliou,

hivatalvezető: C. Di Bella tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2023. szeptember 13-i tárgyalásra,

* Az eljárás nyelve: olasz.

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

- a spanyol kormány képviseletében A. Ballesteros Panizo és J. Rodríguez de la Rúa Puig, meghatalmazotti minőségben,
- az Európai Bizottság képviseletében A. Armenia és F. Moro, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2023. november 16-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,
meghozta a következő

Ítéletet

- 1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem az EUMSZ 288. cikk harmadik bekezdésének és a tényleges érvényesülés elvének értelmezésére vonatkozik.
- 2 E kérelmet az egyrészről a Gabel Industria Tessile SpA és az A2A Energia SpA, másrészről pedig a Canavesi SpA és az Enegit SpA, valamint az Agenzia delle Dogane e dei Monopoli (vám- és monopóliumügyi hatóság, Olaszország) között a Gabel Industria Tessile és a Canavesi által 2010-ben és 2011-ben az A2A Energia és az Enegit számára az olasz szabályozásban előírt, a villamos energiát terhelő jövedéki adó kiegészítő adója jogcímén fizetett összegek visszatérítésére irányuló kérelmek tárgyában folyamatban lévő két, egyesített alapeljárásban terjesztették elő.

Jogi háttér

Az uniós jog

- 3 A jövedéki adóra vonatkozó általános rendelkezésekről és a 92/12/EGK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2008. december 16-i 2008/118/EK tanácsi irányelv (HL 2009. L 9., 12. o.) hatályon kívül helyezte a jövedéki adóra vonatkozó általános rendelkezések megállapításáról szóló, 2019. december 19-i (EU) 2020/262 tanácsi irányelv (HL 2020. L 58., 4. o.). Mindazonáltal *ratione temporis* a 2008/118 irányelv kell alkalmazni az alapügyek tényállására.
- 4 Ezen irányelv 1. cikke a következőképpen rendelkezett:

„(1) Ezen irányelv általános rendelkezéseket állapít meg a jövedéki adóra vonatkozóan, amely közvetlen vagy közvetett módon az alábbi termékek, a továbbiakban: a jövedéki termékek) fogyasztását terheli:

- a) az [energiatermékek és a villamos energia közösségi adóztatási keretének átszervezéséről szóló, 2003. október 27-i] 2003/96/EK [tanácsi] irányelv [(HL 2003. L 283., 51. o.; magyar nyelvű különkiadás 9. fejezet, 1. kötet, 405. o.; helyesbítés: HL 2017. L 5., 23. o.)] hatálya alá tartozó energiatermékek és villamos energia;

[...]

(2) A jövedéki termékekre a tagállamok speciális célú egyéb közvetett adókat is kivethetnek, amennyiben azok megfelelnek a jövedéki adó és a hozzáadottérték-adó esetében alkalmazandó,

az adóalap meghatározására, az adó kiszámítására, kivetésére és ellenőrzésére vonatkozó uniós adószabályoknak, nem értve ide a mentességekre vonatkozó rendelkezéseket.

[...]”

- 5 A 2008/118 irányelv 9. cikkének második bekezdése előírta:

„A jövedéki adót az egyes tagállamok az általuk meghatározott eljárás szerint vetik ki és szedik be, valamint – adott esetben – térítik vissza vagy engedik el. [...]”

- 6 Ezen irányelv 48. cikke (1) bekezdésének szövege a következő volt:

„A tagállamok legkésőbb 2010. január 1-jéig elfogadják és kihirdetik azokat a törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseket, amelyek ahhoz szükségesek, hogy ennek az irányelvnek 2010. április 1-jétől megfeleljenek. [...]”

Az olasz jog

Az 511/1988 rendkívüli törvényerejű rendelet

- 7 A decreto legislativo n. 26 – Attuazione della direttiva 2003/96/EK che ristruttura il quadro comunitario per la tassazione dei prodotti energetici e dell'elettricità (az energiatermékek és a villamos energia közösségi adóztatási keretének átszervezéséről szóló 2003/96/EK irányelv végrehajtásáról szóló, 2007. február 2-i 26. sz. felhatalmazáson alapuló törvényerejű rendelet; a GURI 2007. március 22-i 68. számának rendes melléklete) által módosított, 1988. november 28-i decreto-legge n. 511 – Disposizioni urgenti in materia di finanza regionale e localénak (a regionális és helyi pénzügyekre vonatkozó sürgős rendelkezésekről szóló 511. sz. rendkívüli törvényerejű rendelet; a GURI 1988. november 29-i 280. száma; a továbbiakban: 511/1988 rendkívüli törvényerejű rendelet) az alapügyek tényállására alkalmazandó, de mindenesetre 2012. március 31-ig hatályos változatának 6. cikke ekképp rendelkezett:

„(1) A [decreto legislativo 1995. ottobre 26, n. 504 (1995. október 26-i 504. sz. felhatalmazáson alapuló törvényerejű rendelet)] által jóváhagyott, a termelési és fogyasztási adókra, valamint a büntetőjogi és közigazgatási szankciókra vonatkozó jogszabályi rendelkezések egységes szerkezetbe foglalt szövegének (a továbbiakban: a jövedéki adóra vonatkozó egységes szöveg) 52. és azt követő cikkei szerinti kiegészítő adó kerül bevezetésre a villamos energiát terhelő jövedéki adó tekintetében, a következő mértékben:

- a) 18,59 [euró] 1 000 kWh-nként a települések javára valamennyi, lakásokban történő felhasználás esetén, kivéve a másodlagos lakóhelyeket és a felhasználók nyilvántartott lakóhelyén legfeljebb 3 kW teljesítményig rendelkezésre álló elektromos áramellátást a havi fogyasztás első 150 kWh-jának mértékéig. Az 150 kWh-t meghaladó fogyasztásokat illetően a 1,5 kW-ig terjedő szerződések esetében, és a 220 kWh-t meghaladó fogyasztásokat illetően az 1,5 kW-t meghaladó, 3 kW-ig terjedő szerződések esetében a vonatkozó kiegészítő adót vissza kell téríteni a tárcaközi árbizottság 1993. december 14-i 15. sz. határozata I. fejezetének 2. pontjában meghatározott kritériumok szerint;
- b) 20,40 [euró] 1 000 kWh-nként a települések javára a másodlagos lakóhelyeken történő bármely használat esetén;

- c) 9,30 euró 1 000 kWh-nként a megyék javára a lakásoktól eltérő helyiségekben és helyeken történő felhasználás tekintetében, minden szerződés esetében, legfeljebb havi 200 000 kWh fogyasztás esetén.

[...]

(3) Az (1) bekezdésben említett kiegészítő adókat a jövedéki adóról szóló egységes szöveg 53. cikkében említett adóalanyoknak kell megfizetniük a villamos energiának a végső fogyasztók részére történő rendelkezésre bocsátásakor, illetve a saját használatra előállított vagy vásárolt villamos energia esetében annak fogyasztásakor. A kiegészítő adókat ugyanolyan módon kell kivetni és beszedni, mint a villamos energiát terhelő jövedéki adót.

(4) A 200 kW rendelkezésre álló teljesítményt meg nem haladó villamosenergia-szolgáltatásra vonatkozó, az (1) bekezdésben említett kiegészítő adókat közvetlenül azon települések és megyék számára kell megfizetni, amelyek területén a felhasználók találhatóak. A 200 kW rendelkezésre álló teljesítményt meghaladó villamosenergia-szolgáltatásra, valamint a saját felhasználásra termelt vagy vásárolt villamos energia fogyasztására vonatkozó kiegészítő adókat – a Valle d'Aosta [Olaszország] tartomány, valamint Trento [Olaszország] és Bolzano [Olaszország] autonóm tartományok területén közvetlenül a településeknek és megyéknek fizetendő adók kivételével – az államkincstárba kell befizetni.

[...]”

Az 504/1995 felhatalmazáson alapuló törvényerejű rendelet

- 8 Az 1995. október 26-i decreto legge n. 504 – Testo unico delle disposizioni legislative concernenti le imposte sulla produzione e sui consumi e relative sanzioni penali e amministrative (a termelési és fogyasztási adókra, valamint a büntetőjogi és közigazgatási szankciókra vonatkozó jogszabályi rendelkezések egységes szövegéről szóló, 1995. október 26-i 504. sz. felhatalmazáson alapuló törvényerejű rendelet; a GURI 1995. november 29-i 279. számának rendes melléklete; a továbbiakban: 504/1995 felhatalmazáson alapuló törvényerejű rendelet) 14. cikke a következőképpen rendelkezik:

„(1) A jövedéki adót vissza kell téríteni, ha kiderül, hogy azt jogalap nélkül fizették meg; a jelen cikkben említett visszatérítési szabályok a megfizetett jövedéki adó teljes vagy részleges visszatérítésével, illetve az egyes könnyítésekre vonatkozó szabályokban előírt más eszközökkel nyújtott könnyítésekre vonatkozó kérelmekre is alkalmazandók.

(2) A 7. cikk (1) bekezdése e) pontjának és a 10b. cikk (1) bekezdése d) pontjának sérelme nélkül a visszatérítést – jogvesztés terhe mellett – a kifizetés napjától vagy a vonatkozó jog gyakorlásának időpontjától számított két éven belül kell igényelni.

[...]

(4) Amennyiben a jövedéki adó alanyát bírósági eljárás eredményeként a jövedéki adó áthárítása jogcímén jogalap nélkül beszedett összegek harmadik személyek részére történő visszafizetésére kötelezik, a visszatérítés az említett kötelezett adóalanytól a szóban forgó összegek visszafizetésére kötelező ítélet hatálybalépésétől számított kilencven napos jogvesztő határidőn belül igényelhető.”

- 9 E felhatalmazáson alapuló törvényerejű rendelet 16. cikkének (3) bekezdése kimondja:
- „A jövedéki adó alanyai és az energiatermékek kereskedelmi célú raktározására engedéllyel rendelkező személyek az adó megfizetésével érintett termékek átvevőivel szemben az adó megfizetését követően fennálló követeléseiket átháríthatják, amely termékek tekintetében maguk a jogalanyok megfizették ezt az adót [...]”
- [...]”
- 10 Az említett felhatalmazáson alapuló törvényerejű rendelet 53. cikke előírja:
- „(1) A villamos energiát terhelő jövedéki adó alanyai:
- a) azok a szervezetek, amelyek a villamos energiát a végső fogyasztók terhére számlázzák [...];
- [...]”

Az alapeljárások és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

- 11 A GABEL Industria Tessile és a Canavesi két olasz jog szerinti társaság, amelyek az A2A Energiával, illetve az Energittel kötöttek termelőhelyeik villamosenergiával történő ellátására vonatkozó szerződéseket.
- 12 2010-re és 2011-re vonatkozóan a Gabel Industria Tessile és a Canavesi megfizették az e szerződések alapján fizetendő összegeket, amelyek egy olyan kiegészítő adót tartalmaztak, amelyet 2012. április 1-jei hatályon kívül helyezését megelőzően az 511/1988 rendkívüli törvényerejű rendelet 6. cikke a villamos energiát terhelő jövedéki adón felül írt elő.
- 13 E társaságok 2020-ban a kérdést előterjesztő bíróság, a Tribunale di Como (comói bíróság, Olaszország) elé idéztették szolgáltatóikat annak érdekében, hogy két polgári jogi kereset keretében, amelyeket e bíróság egyesített, térítsék vissza az ezen adó jogcímén megfizetett összegeket azon okból, hogy az említett adót bevezető nemzeti rendelkezések összeegyeztethetetlenek az uniós joggal.
- 14 E bíróság rámutat, hogy a 2018. július 25-i Messer France ítéletet (C-103/17, EU:C:2018:587) követően a Corte suprema di cassazione (semmtőszék, Olaszország) megállapította, hogy a hatályon kívül helyezését megelőzően az 511/1988 rendkívüli törvényerejű rendelet 6. cikkében előírt, a villamos energiát terhelő jövedéki adót kiegészítő adónak nincs különleges célja, ezért az ellentétes a 2008/118 irányelv 1. cikkének (2) bekezdésével.
- 15 A kérdést előterjesztő bíróság előadja, hogy a 2010. március 29-i decreto legislativo n. 48 – Attuazione della direttiva 2008/118/EK relativa al regime generale delle accise e che abroga la direttiva 92/12/EGK (a jövedéki adóra vonatkozó általános rendelkezésekről és a 92/12/EGK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló 2008/118/EK irányelv végrehajtásáról szóló 48. sz. felhatalmazáson alapuló törvényerejű rendelet; a GURI 2010. március 31-i 75. száma) nem módosította az 511/1988 rendkívüli törvényerejű rendelet 6. cikkét.

- 16 A kérdést előterjesztő bíróság megjegyzi továbbá, hogy az előtte folyamatban lévő két jogvita olyan folyamatban lévő jogviták sorába illeszkedik, amelyek a tagállamok számára a 2008/118 irányelvnek való megfelelésre biztosított határidő lejártá és a villamos energiát terhelő kiegészítő adónak az olasz jogalkotó általi hatályon kívül helyezése közötti időszakban jogalap nélkül megfizetett összegek sorsára vonatkoznak.
- 17 E tekintetben az olaszországi alsóbb fokú bíróságok két különböző megközelítést alkalmaztak.
- 18 Az ítélezési gyakorlat egyik irányzata szerint – amelynek követése az ezen adó visszatérítése iránti kérelmek elutasításához vezetne – a bíróság magánszemélyek közötti jogvitában nem mellőzheti egy uniós irányelvvel összeegyeztethetetlen nemzeti rendelkezés alkalmazását, ellenkező esetben elismerné, hogy az uniós irányelvnek a Bíróság által el nem ismert „horizontális közvetlen hatálya” van.
- 19 Az ítélezési gyakorlat másik irányzata – amelynek követése esetén az ilyen kérelmeknek helyt kellene adni – azon a kötelezettségen alapul, hogy a belső jogot a szóban forgó irányelv átültetésére előírt határidő lejártától kezdve az irányelv szövegének és céljának fényében kell értelmezni az irányelv által megvalósítani kívánt eredmények elérése érdekében. Ezen irányzat szerint ez a kötelezettség annak elismeréséhez vezetne, hogy az európai irányelvek csupán vertikális közvetlen hatályának elvével nem ellentétes azzal, hogy egy fizetés jogalap nélküli jellegét egy horizontális „áthárítási” viszonyban állapítsák meg, mivel e kapcsolat összefügg azon adójogi viszonytal, amelynek tekintetében az uniós szabály által előírt tilalom közvetlenül alkalmazandó.
- 20 E körülmények között a Tribunale di Como (comói bíróság) felfüggesztette az eljárást, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjesztette a Bíróság elé:
 - „1) Ellentétes-e általánosságban az uniós jogforrások rendszerével, konkrétan pedig az EUMSZ 288. cikk harmadik bekezdésével az, ha a nemzeti bíróság egy magánjogi felek közötti jogvitában mellőzi az olyan nemzeti jogi rendelkezés alkalmazását, amely ellentétes valamely át nem ültetett vagy helytelenül átültetett irányelv egyértelmű, világos és feltétlen rendelkezésével, aminek következtében valamely magánszemélyre járulékos kötelezettség hárul, amennyiben a nemzeti szabályozási rendszer (az 504/1995 felhatalmazáson alapuló törvényerejű rendelet 14. cikkének (4) bekezdése) szerint ez előzetes feltételét képezi annak, hogy a magánszemély az állammal szemben az említett irányelvben biztosított jogaira hivatkozhat-e?
 - 2) Ellentétes-e a hatékony érvényesülés elvével az olyan nemzeti szabályozás (az 504/1995 felhatalmazáson alapuló törvényerejű rendelet 14. cikkének (4) bekezdése), amely nem teszi lehetővé a végső fogyasztó számára, hogy közvetlenül az államtól követelje a jogalap nélkül megfizetett adó visszatérítését, hanem kizárólag azt a jogát ismeri el, hogy a visszatérítés iránt polgári jogi keresetet indítson az adóalannyal, vagyis az adóhatóságtól történő visszatéríttetésre egyedül jogosult személlyel szemben, amennyiben az adó jogellenességének egyetlen okára – vagyis az [uniós] irányelvvel való ellentétességre – kizárólag az adóalany és az adóhatóság jogviszonyában lehet hivatkozni, az adóalany és a végső fogyasztó jogviszonyában pedig nem, így módon ténylegesen megakadályozva a visszatérítést, vagy pedig egy ilyen esetben, az említett elv tiszteletben tartásának garانتálása céljából biztosítani kell a végső fogyasztó államkincstárral szembeni közvetlen keresetőségi jogát, amennyiben lehetetlen vagy túlzottan nehéz elérni, hogy a jogalap nélkül megfizetett összeget a szállító térítse vissza?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Az első kérdésről

- 21 Első kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra keresi a választ, hogy úgy kell-e értelmezni az EUMSZ 288. cikk harmadik bekezdését, hogy azzal ellentétes az, ha a nemzeti bíróság a magánszemélyek közötti jogvitában mellőzi egy át nem ültetett vagy helytelenül átültetett irányelv egyértelmű, pontos és feltétel nélküli rendelkezésével ellentétes díjat bevezető nemzeti jogszabály alkalmazását.
- 22 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy az EUMSZ 288. cikk harmadik bekezdése alapján az irányelv kötelező jellege, amelyen annak hivatkozhatósága alapul, csak „minden címzett tagállamra” vonatkozik. Ebből az állandó ítélkezési gyakorlat alapján az következik, hogy maguk az irányelvek nem keletkeztethetnek magánszemélyekre vonatkozó kötelezettségeket, következésképpen azokra önmagukban nem is lehet magánszemélyekkel szemben nemzeti bíróságok előtt hivatkozni (2022. december 22-i Sambre & Biesme és Commune de Farciennes ítélet, C-383/21 és C-384/21, EU:C:2022:1022, 36. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 23 Mindezen túl először is arra kell emlékeztetni, hogy az uniós joggal nem ellentétes az, ha valamely tagállam az említett irányelv által meghatározott eredmények elérése érdekében a formát és eszközöket illetően fennálló hatáskörét oly módon gyakorolja, hogy nemzeti jogszabályaiban előírja, hogy az átültetésre nyitva álló határidő lejártát követően az át nem ültetett vagy helytelenül átültetett irányelv egyértelmű, pontos és feltétel nélküli rendelkezései beépülnek belső jogrendjébe, következésképpen e rendelkezésekre egy magánszemély hivatkozhat egy másik magánszeméllyel szemben (lásd ebben az értelemben: 2022. január 18-i Thelen Technopark Berlin ítélet, C-261/20, EU:C:2022:33, 32. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 24 Következésképpen, jóllehet az uniós jog értelmében egy irányelv önmagában nem keletkeztethet magánszemélyekre vonatkozó kötelezettséget, arra mint ilyenre nem lehet magánszemélyekkel szemben a nemzeti bíróságok előtt hivatkozni, egy tagállam azonban felhatalmazhatja a nemzeti bíróságokat arra, hogy belső joga alapján mellőzzék a nemzeti jog minden olyan rendelkezését, amely ellentétes valamely közvetlen hatállyal nem rendelkező uniós jogi rendelkezéssel (2022. január 18-i Thelen Technopark Berlin ítélet, C-261/20, EU:C:2022:33, 33. pont).
- 25 Ennek megfelelően, egy irányelv horizontális hatályának hiánya ellenére a nemzeti bíróság annak érdekében megengedheti a magánszemélynek, hogy egy olyan adó jogellenességére hivatkozzon, amelyet az eladó jogalap nélkül hárított át rá a nemzeti szabályozás által számára elismert lehetőségnek megfelelően, hogy semlegesítse azon gazdasági többletletterhet, amelyet e személynek végül viselnie kellett, amennyiben a nemzeti szabályozás előírja ennek lehetőségét, amit az alapügyben a kérdést előterjesztő bíróságnak kell eldöntenie.
- 26 Másodsorban, a Bíróság elismerte, hogy egy irányelv feltétlen és kellően pontos rendelkezéseire a jogalanyok nemcsak valamely tagállammal és annak minden közigazgatási szervével szemben hivatkozhatnak, hanem olyan szervezetekkel vagy szervekkel szemben is, amelyek az állam felügyelete vagy ellenőrzése alatt állnak, vagy amelyek a magánszemélyek közötti jogviszonyokra alkalmazandó szabályokból következőkhöz képest többletjogosultságokkal rendelkeznek (lásd ebben az értelemben: 2017. október 10-i Farrell ítélet, C-413/15, EU:C:2017:745, 33. pont,

valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). A jelen ügyben a kérdést előterjesztő bíróság feladata, hogy elvégezze az annak meghatározásához szükséges vizsgálatokat, hogy az érintett szolgáltatók e kategóriák valamelyikébe tartoznak-e.

- 27 A fentiek összességére tekintettel az első kérdésre azt a választ kell adni, hogy az EUMSZ 288. cikk harmadik bekezdését úgy kell értelmezni, hogy azzal ellentétes az, ha a nemzeti bíróság a magánszemélyek közötti jogvitában mellőzi egy át nem ültetett vagy helytelenül átültetett irányelv egyértelmű, pontos és feltétel nélküli rendelkezésével ellentétes díjat bevezető nemzeti jogszabály alkalmazását, kivéve, ha a belső jog ettől eltérően rendelkezik, vagy ha az a szervezet, amellyel szemben az említett adó ellentétes jellegére hivatkoznak, az állam felügyelete vagy ellenőrzése alatt áll, vagy a magánszemélyek közötti jogviszonyokra alkalmazandó szabályokból következőkhöz képest többletjogsultságokkal rendelkezik.

A második kérdésről

- 28 Második kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra keresi a választ, hogy úgy kell-e értelmezni a tényleges érvényesülés elvét, hogy azzal ellentétes egy olyan nemzeti szabályozás, amely nem teszi lehetővé a végső fogyasztó számára, hogy közvetlenül a tagállamtól kérje az e fogyasztó által azon okból viselt gazdasági többletteleher visszatérítését, hogy a szolgáltató egy, a nemzeti szabályozás által számára biztosított lehetőségnek megfelelően olyan adót hárított át, amelyet maga is jogalap nélkül fizetett meg, hanem kizárólag azt teszi lehetővé az ilyen fogyasztó számára, hogy a jogalap nélkül megfizetett összeg visszakövetelése iránt polgári jogi keresetet indítson az ilyen szolgáltatóval szemben, amennyiben e fizetés jogalap nélküli jellege annak a következménye, hogy az említett adó ellentétes egy át nem ültetett vagy helytelenül átültetett irányelv egyértelmű, pontos és feltétel nélküli rendelkezésével, és mivel magánszemélyek közötti jogvitában nem lehet egy irányelvre mint ilyenre hivatkozni, e jogellenességi okra sem lehet érvényesen hivatkozni egy ilyen kereset keretében.
- 29 E tekintetben a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata értelmében a tagállamok főszabály szerint köteles az uniós jog szabályainak megsértésével kivetett adók visszatérítésére, mivel ugyanis az uniós jog szabályainak megsértésével kivetett adók visszatérítéséhez való jog az ilyen adót tiltó uniós rendelkezések által a jogalanyok számára biztosított jogból ered, és azt kiegészíti (2011. október 20-i Danfoss és Sauer-Danfoss ítélet, C-94/10, EU:C:2011:674, 20. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 30 Mindazonáltal az uniós joggal összeegyeztethetetlen adók visszatérítésének elve alóli kivételként a jogalap nélkül megfizetett adó visszafizetése megtagadható, amennyiben az a jogosult jogalap nélküli gazdagodását idézné elő, azaz amennyiben megállapítást nyer, hogy az ezen adók fizetésére kötelezett személy ezen adókat ténylegesen egy más személyre hárította át (lásd ebben az értelemben: 2011. október 20-i Danfoss és Sauer-Danfoss ítélet, C-94/10, EU:C:2011:674, 21. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 31 Egy ilyen helyzetben ugyanis nem az adóalany viselte a jogalap nélkül megfizetett adó terhet, hanem az a végső fogyasztó, akire azt áthárították. Következésképpen a végső fogyasztóra korábban áthárított adó összegének az adóalany részére történő visszatérítése kétszeres fizetéssel lenne egyenértékű, amely jogalap nélküli gazdagodásnak minősíthető, anélkül azonban, hogy orvosolnák azokat a következményeket, amelyeket az adó jogellenessége okozott a végső fogyasztó számára (lásd ebben az értelemben: 2011. október 20-i Danfoss és Sauer-Danfoss ítélet, C-94/10, EU:C:2011:674, 22. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

- 32 Ezzel szemben ugyanebben a helyzetben elkerülendő, hogy az érintett tagállam hasznot húzzon az uniós jog megsértéséből. Ily módon, mivel erre az áthárításra közvetlenül, egy, a nemzeti szabályozás által a szolgáltatók tekintetében elismert lehetőségnek megfelelően került sor, és mivel ezért a végső fogyasztó végső soron jogalap nélkül viselte ezt a további gazdasági terhet, ez utóbbi számára lehetőséget kell biztosítani arra, hogy a visszatérítést vagy közvetlenül az említett tagállamtól, vagy pedig az eladó adóalanytól követelje. Ez utóbbi esetben ezen adóalanynak lehetősége kell, hogy legyen arra, hogy ugyanezen tagállamtól azon visszatérítés kompenzációját kérje, amelyet köteles volt elvégezni.
- 33 E megállapításokat követően emlékeztetni kell arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint vonatkozó uniós szabályozás hiányában az egyes tagállamok belső jogrendjének feladata azon pontos eljárási szabályok előírása, amelyek szerint az említett gazdasági teher visszatérítéséhez való jogot gyakorolni kell (lásd analógia útján: 2007. március 15-i Reemtsma Cigarettenfabriken ítélet, C-35/05, EU:C:2007:167, 37. pont), tekintettel arra, hogy ezen eljárási szabályoknak tiszteletben kell tartaniuk az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés elvét (lásd ebben az értelemben: 2004. június 17-i, Recheio – Cash & Carry ítélet, C-30/02, EU:C:2004:373, 17. pont; 2005. október 6-i MyTravel ítélet, C-291/03, EU:C:2005:591, 17. pont).
- 34 Különösen, ha egy ilyen visszatérítés elérése az érintett szolgáltatókkal szemben lehetetlennek vagy rendkívül nehéznek bizonyulna, a tényleges érvényesülés elve megköveteli, hogy a végső fogyasztó közvetlenül az érintett tagállam ellen nyújthassa be a visszatérítés iránti kérelmét (lásd ebben az értelemben: 2007. március 15-i Reemtsma Cigarettenfabriken ítélet, C-35/05, EU:C:2007:167, 41. pont; 2017. április 26-i Farkas ítélet, C-564/15, EU:C:2017:302, 53. pont).
- 35 A jelen ügyben a Bíróság rendelkezésére álló iratokból az tűnik ki, hogy az 504/1995 felhatalmazáson alapuló törvényerejű rendelet 53. cikkének megfelelően a villamos energia jövedéki adóját kiegészítő adót a villamosenergia-szolgáltatóknak kellett megfizetniük, azonban ez utóbbiak azt közvetlenül a végső fogyasztókra hárították át, az 504/1995 felhatalmazáson alapuló törvényerejű rendelet 16. cikkének (3) bekezdésében számukra biztosított lehetőségnek megfelelően. Márpedig a kérdést előterjesztő bíróság által szolgáltatott információk szerint e felhatalmazáson alapuló törvényerejű rendelet azt írja elő, hogy a végső fogyasztók nem kérhetik közvetlenül az érintett tagállamtól azon gazdasági többletterh visszatérítését, amelyet így jogalap nélkül kellett viselniük, hanem az ilyen kérelmet kizárólag az említett szolgáltatókhoz kell benyújtaniuk.
- 36 Tekintettel arra, hogy – amint az a jelen ítélet 22. pontjából kitűnik – egy irányelv helytelenül átültetett vagy át nem ültetett rendelkezése, még ha egyértelmű, pontos és feltétel nélküli is, önmagában nem keletkeztethet a magánszemélyekre nézve többletkötelezettséget a nemzeti jogszabályokban előírt kötelezettségekhez képest, következésképpen arra mint olyanra nem lehet hivatkozni vele szemben, amiből az következik, hogy egy, az alapügyben szereplőhöz hasonló helyzetben a végső fogyasztók számára jogilag lehetetlen, hogy a villamosenergia-szolgáltatókkal szemben a villamosenergia jövedéki adóját kiegészítő adónak a 2008/118 irányelv rendelkezéseivel való összeegyeztethetetlenségére hivatkozzanak, következésképpen pedig az, hogy visszatérítsék számukra az ezen adó által okozott azon gazdasági többletterhet, amelyet azért kellett viselniük, mert az Olasz Köztársaság helytelenül ültette át ezt az irányelvet.
- 37 Meg kell tehát állapítani, hogy az alapügyben szóban forgó nemzeti szabályozás jellemzőivel kapcsolatban a Bíróság rendelkezésére bocsátott információkra tekintettel és ezen információknak a kérdést előterjesztő bíróság általi vizsgálatának fenntartása mellett, az ilyen szabályozás, mivel nem teszi lehetővé a végső fogyasztó számára, hogy közvetlenül a tagállamtól

kérje az általa azon okból viselt gazdasági többletteleher visszatérítését, hogy a szolgáltató a nemzeti szabályozás által számára biztosított lehetőség alapján közvetlenül áthárította azt az adót, amelyet maga a szolgáltató is jogalap nélkül fizetett meg az említett tagállamnak, sérti a tényleges érvényesülés elvét.

- 38 A fentiek összességéből az következik, hogy az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdésre azt a választ kell adni, hogy a tényleges érvényesülés elvét úgy kell értelmezni, hogy azzal ellentétes egy olyan nemzeti szabályozás, amely nem teszi lehetővé a végső fogyasztó számára, hogy közvetlenül a tagállamtól kérje az e fogyasztó által azon okból viselt gazdasági többletteleher visszatérítését, hogy a szolgáltató egy, a nemzeti szabályozás által számára biztosított lehetőségnek megfelelően olyan adót hárított át, amelyet maga is jogalap nélkül fizetett meg, hanem kizárólag azt teszi lehetővé az ilyen fogyasztó számára, hogy a jogalap nélkül megfizetett összeg visszakövetelése iránt polgári jogi keresetet indítson az ilyen szolgáltatóval szemben, amennyiben e fizetés jogalap nélküli jellege annak a következménye, hogy az említett adó ellentétes egy át nem ültetett vagy helytelenül átültetett irányelv egyértelmű, pontos és feltétel nélküli rendelkezésével, és mivel magánszemélyek közötti jogvitában nem lehet egy irányelvre mint ilyenre hivatkozni, e jogellenességi okra sem lehet érvényesen hivatkozni egy ilyen kereset keretében.

A költségekről

- 39 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (ötödik tanács) a következőképpen határozott:

- 1) Az EUMSZ 288. cikk harmadik bekezdését úgy kell értelmezni, hogy azzal ellentétes az, ha a nemzeti bíróság a magánszemélyek közötti jogvitában mellőzi egy át nem ültetett vagy helytelenül átültetett irányelv egyértelmű, pontos és feltétel nélküli rendelkezésével ellentétes díjat bevezető nemzeti jogszabály alkalmazását, kivéve, ha a belső jog ettől eltérően rendelkezik, vagy ha az a szervezet, amellyel szemben az említett adó ellentétes jellegére hivatkoznak, az állam felügyelete vagy ellenőrzése alatt áll, vagy a magánszemélyek közötti jogviszonyokra alkalmazandó szabályokból következőkhöz képest többletjogosultságokkal rendelkezik.
- 2) A tényleges érvényesülés elvét úgy kell értelmezni, hogy azzal ellentétes egy olyan nemzeti szabályozás, amely nem teszi lehetővé a végső fogyasztó számára, hogy közvetlenül a tagállamtól kérje az e fogyasztó által azon okból viselt gazdasági többletteleher visszatérítését, hogy a szolgáltató egy, a nemzeti szabályozás által számára biztosított lehetőségnek megfelelően olyan adót hárított át, amelyet maga is jogalap nélkül fizetett meg, hanem kizárólag azt teszi lehetővé az ilyen fogyasztó számára, hogy a jogalap nélkül megfizetett összeg visszakövetelése iránt polgári jogi keresetet indítson az ilyen szolgáltatóval szemben, amennyiben e fizetés jogalap nélküli jellege annak a következménye, hogy az említett adó ellentétes egy át nem ültetett vagy helytelenül átültetett irányelv egyértelmű, pontos és feltétel nélküli rendelkezésével, és mivel magánszemélyek közötti jogvitában nem lehet egy irányelvre mint ilyenre hivatkozni, e jogellenességi okra sem lehet érvényesen hivatkozni egy ilyen kereset keretében.

Aláírások